

ARTICLES CENTRALS

Magnitud i impacte de l'ús d'armes explosives en zones poblades

Tica Font

Directora de l'Institut Català Internacional per la Pau

El camp de batalla era l'espai físic on es duïen a terme els enfrontaments armats o les batalles entre els exèrcits en les guerres clàssiques. Fins a la Segona Guerra Mundial les batalles tenien lloc en espais no poblats i la majoria de les víctimes eren militars. No obstant, en els conflictes armats actuals la població civil s'ha convertit en objecte de guerra, en escenari de guerra o en camp de batalla; cada bàndol s'enfronta a l'altre mitjançant l'atac a la població que s'identifica amb el bàndol contrari o enemic. Tots ells intenten aconseguir la seva submissió mitjançant la generació de terror i de por sobre la població.

Cada dia a Síria, Iemen, als territoris ocupats de Gaza, l'Iraq, Líbia, Somàlia o Ucraïna, es fan servir armes explosives en zones densament poblades que causen un immens dany a la població civil. L'ús generalitzat d'armes explosives per forces militars governamentals i grups armats en ciutats, pobles i viles produeix milers de morts i ferits entre la població civil, la destrucció d'infraestructures essencials i la destrucció dels mitjans per a sustentar la vida de les persones.

A tots aquests països hi ha uns patrons de mort i de destrucció que es repeteixen; totes les parts armades utilitzen armes explosives contra la població civil. Llancen explosius des de sistemes aeris o des de terra, com bombes, coets, míssils, morters, artilleria o artefactes explosius improvisats, com cotxes bombes. En algunes ocasions, per exemple a Síria, l'exèrcit d'Al-Assad ha llançat avions barrils amb explosius plens de metralla de fragmentació sobre ciutats, amb efectes devastadors per a les persones a curt i llarg termini. Tots aquests artefactes explosius impacten en espais que

congreguen a moltes persones: habitatges, mercats, escoles, jardins, hospitals, centres de salut, edificis públics o llocs de culte; però també impacten en infraestructures que poden ser vitals, com el sistema de potabilització i canalització d'aigua, el subministrament d'electricitat i clavegueram, carrers, carreteres, aeroports o ports, i en infraestructures productives com comerços, empreses o terres agrícoles.

“ Més enllà del sofriment físic i mental immediats sobre les víctimes, els bombardejos destrueixen i danyen infraestructures vitals per a la població civil ”

En el conflicte de Síria, a la ciutat d'Homs, on les tropes governamentals i les milícies han estat lluitant pel territori metre a metre, l'ús d'explosius ha provocat que gairebé totes les llars del casc antic hagin estat destruïdes. A l'antiga ciutat d'Alep s'han destruït barris sencers i, durant setmanes, els seus habitants no han tingut accés a l'aigua. A totes aquestes cases residien persones les vides de les quals també han quedat destrossades.

L'impacte devastador de l'ús d'explosius sobre la població és incalculable. Segons l'Oficina per a la Coordinació dels Assumptes Humanitaris de Nacions Unides (OCHA), només durant el 2015, 1,2 milions de sirians s'han vist obligats a fugir de casa seva, alguns d'ells per segona o tercera vegada, sumant-se als 7,6 milions de persones que ja havien patit desplaçament. A començaments de juliol de 2015 el nombre de refugiats sirians en altres països va arribar a la xifra de quatre milions, la població de refugiats d'un sol conflicte més gran a tot el món dels últims vint-i-cinc anys¹. Al llarg dels quatre anys de guerra a Síria s'han produït més de 250.000 morts i més d'un milió de ferits.

12,2 milions de sirians, dels quals més de 5,6 són nens, continuen necessitant assistència humanitària; una xifra dotze vegades superior al nombre de persones que la requerien el 2011. D'aquestes persones, s'estima que 4,8 milions es troben en zones

de difícil accés o en zones assetjades entre els bàndols armats. Les dades indiquen també que entre el 80 i el 90% dels morts i ferits per l'ús d'armes explosives són civils.

Les pitjors conseqüències humanitàries dels bombardejos les podem observar a partir del seu ús freqüent en zones on es confonen els combatents amb la població civil. A tall d'exemple, mirem els danys patits per la població de Gaza quan, l'estiu del 2014, la principal estratègia israeliana va ser la dels bombardejos. Segons dades de l'OCHA, més del 85% de víctimes mortals palestines (1.845) eren civils. D'aquests, el nombre de nens morts va superar els 400. Per contra, entre les forces israelianes es van produir 67 morts, de les quals 64 eren soldats, dos civils i un ciutadà estranger. Pel què fa als ferits, n'hi va haver 9.536 entre la població palestina, 2.877 nens. Gairebé el 30% de la població de Gaza ha estat desplaçada (520.000), incloent prop de 65.000 llars que han estat destruïdes o fetes malbé sense possibilitat de ser reparades i, per tant, sense possibilitat que els habitants puguin retornar-hi. Si l'estratègia militar israeliana no hagués consistit en bombardejar ciutats, el dany sobre la població civil hauria estat molt menor ².

La població civil és la que s'emporta la pitjor part de la violència, no només perquè moltes persones moren o resulten ferides, sinó també pels patiments de pobresa, d'inseguretat, de malnutrició, d'escassa atenció mèdica o de saqueig que es pateixen enmig d'una guerra. Agències d'ajuda humanitària estimen que el 80% de la població del Iemen, per exemple, necessita algun tipus de protecció o ajuda humanitària, la qual cosa representa un augment del 33% respecte a les xifres anteriors al conflicte.

Conseqüències a llarg termini

Més enllà del sofriment físic i mental immediats sobre les víctimes, els bombardejos destrueixen i danyen infraestructures civils com els hospitals i les escoles, o serveis com el sistema de recollida d'escombraries, tots ells vitals per a la població. Aquest tipus de danys afecten la capacitat de l'Estat i de les administracions locals per a prestar serveis bàsics com l'educació o la sanitat. Això té com a efecte no poder rebre una atenció mèdica adequada, el tancament de moltes escoles i universitats, la falta de combustible o els danys sobre vehicles com ambulàncies, que impedeixen el trasllat de malalts a centres mèdics. Quan les famílies fugen i abandonen les seves llars, es

produeix l'èxode de treballadors, incloent metges, infermeres o professors, diferents professionals sobre qui recau el funcionament del país.

“ Darrere de cada estadística sobre les conseqüències de l'ús d'armes explosives en zones poblades hi ha milers d'històries personals que caldria recollir i recordar ”

Des d'un enfocament de desenvolupament, Síria ha retrocedit al llarg d'aquests anys de guerra fins als nivells de fa quatre dècades. Des de l'inici del conflicte el 2011, s'estima que l'esperança de vida s'ha escurçat en gairebé tretze anys i l'escolarització s'ha reduït en més d'un 50%. A Síria també han retrocedit els dotze indicadors dels Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni. S'estima que l'economia siriana s'ha contret en un 40% des de 2011, fet que comporta que la majoria dels sirians hagin perdut els mitjans de subsistència. Segons dades de finals de 2013, tres de cada quatre sirians vivien en la pobresa, i el 54%, en la pobresa extrema ³.

L'ús generalitzat d'armes explosives també deixa restes d'explosius disperses pel territori, llocs molt contaminats que continuaran sent una amenaça greu per a la població si aquestes no es retiren. El procés de retirar les restes d'explosius pot durar dècades, amb el consegüent risc de provocar més morts, ferits i la limitació d'accés a certs espais com terres de cultiu o escoles. Aquestes restes d'explosius poden obstaculitzar iniciatives de pau en el postconflicte, activitats d'ajuda humanitària o de desenvolupament i poden impedir el retorn de desplaçats, refugiats i el seu reassentament, així com retardar la reconstrucció i la represa de la vida diària.

Allà on hi ha conflicte s'estan utilitzant armes explosives en zones densament poblades. El desastre humanitari que comporta representa un gran desafiament al deure de protecció de la població civil, que emana del dret internacional humanitari, en virtut del qual estan prohibits certs tipus d'atacs: quan són "indiscriminats" o quan es dirigeixen deliberadament contra civils. Però no existeix una frontera clara que

impedeixi específicament l'ús d'armes explosives en àrees poblades i, per això, cal desenvolupar i ratificar un compromís internacional a aquest efecte, la protecció de civils.

Sovint resulta difícil relacionar les estadístiques amb les històries personals. És complicat en espais tan curts com aquest article donar a conèixer la vida de les persones que hi ha darrere de les xifres, i més encara quan aquestes estan molt lluny. Però darrere de cada estadística, darrere de cada titular, article, reportatge o informe sobre les conseqüències de l'ús de les armes explosives en zones poblades, hi ha centenars de milers d'històries individuals que seria necessari recollir i recordar. Aquestes històries personals poden humanitzar les estadístiques, humanitzar-nos a nosaltres i ajudar-nos a pressionar els organismes internacionals cap a l'adopció d'uns compromisos polítics que reforcin la protecció de la població civil davant de l'ús d'armes explosives en zones poblades.

1. Vegeu les dades de l'Oficina per la Coordinació dels Assumptes Humanitaris de Nacions Unides ([OCHA](#))

2. Vegeu l'informe de l'OCHA '[Occupied Palestinian Territory: Gaza Emergency](#)'

3. Vegeu l'informe de l'OCHA '[Syria Crisis: Regional Overview](#)'

[Photography \(C\)](#) : UN Photo/Shareef Sarhan

© Generalitat de Catalunya